

Motion till riksdagen 2020/21:3638

av **Anna Sibinska m.fl. (MP)**

En grön återstart av kulturen i pandemins spår

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka stöd och ersättningar till konstnärer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stipendier ska berättiga till socialförsäkringar och pension och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny företagsform som innebär bättre skattevillkor för små kulturföretag ska utredas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en konstnärsfond för bild- och formkonst ska inrättas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler trygga anställningar och mer kultur i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av anställningar och goda arbetsvillkor inom kultursektorn och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att kulturstipendier ska berättiga till socialförsäkringar och pension och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera arbetslöshetsförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av stödfunktioner inom Försäkringskassan och Skatteverket för konstnärer och egenföretagare inom kultursektorn och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en upphovsrätt som är anpassad till dagens samhälle och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att jämna ut den geografiska kulturklyftan och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en levande breddkultur och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att öka möjligheterna för barn och unga att utveckla sitt eget skapande och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om filmpolitiken i ett kulturpolitiskt perspektiv och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lagstadgad kulturskola och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bibliotek och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biblioteksersättningen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kultur i skolan och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalisering och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de kulturella och kreativa näringarna och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturkommission med anledning av corona och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kulturen är i skrivande stund satt under press på ett sätt som ingen hade kunnat förutspå för ett år sedan. Kulturaktörer, kulturskapare och kulturverksamheter runt om i landet fortsätter att drabbas hårt ekonomiskt av de inkomstbortfall som coronapandemin för- anleder. Vi vet att det är många som oroar sig för sin framtid. Politiken har ett ansvar att hjälpa kulturlivet i det här läget.

Samhället efter pandemin kommer inte att se ut som det gjorde före krisen. Vi har redan fått nya vanor genom att i stor utsträckning arbeta på distans och ta del av kultur via digitala kanaler och sociala nätverk. Digitaliseringen har tagit stora kliv framåt. Samtidigt har krisen blottat sårbarheter i både den kulturella infrastrukturen och det sociala skyddsnätet för kulturarbetare och konstnärer samt andra yrkesgrupper som är beroende av den nya gigekonomin. Det finns en potential där vi med strategiska satsningar, investeringar och stimulanser kan skapa mer jobb, förbättra de sociala och ekonomiska villkoren för de hårt drabbade och stärka den kulturella infrastrukturen i hela landet.

När restriktioner så småningom försvinner kommer kulturlivets aktörer ha mindre intäkter än vanligt, samtidigt som produktioner och evenemang kommer ha högre omkostnader för att kunna genomföras. Det behövs stimulanser, reformer och investeringar för att återstarta kulturlivet. Det krävs stark politik för att det fortsatt ska finnas en hållbar kulturell infrastruktur i hela landet och bättre möjligheter för kulturskapare att utöva sina yrken. Konst och kultur är en bärande del av vårt samhälle och Sverige ska vara en kulturnation att räkna med även efter krisen.

För oss miljöpartister är kulturen en självklar prioritering. Med Miljöpartiet i regering har många krisstöd kommit kulturen till del under våren. Under hösten 2020 har vi kunnat presentera en historiskt stor budgetsatsning på kulturen som regeringen

var överens med Centerpartiet och Liberalerna om: 3,4 miljarder för att säkra kulturen för framtiden. Vi är väl medvetna om att det kommer behövas fler åtgärder och presenterar nedan ett antal förslag för att stärka kulturen framöver.

Stärka kulturskapares villkor

De enskilda kulturskaparna tillhör kulturlivets absoluta fundament. Den konstnärliga utvecklingen är beroende av att professionella konstnärer och kulturskapare har möjlighet att arbeta under rimliga villkor i hela landet. Det är förstås för de verksamma egen skull, men också för att människor ska våga söka sig till yrket så att vi får ett brett, levande och mångfasetterat kulturliv i hela landet.

De offentliga stöd- och ersättningssystemen ska utformas så att de bidrar till detta. Kulturlivet måste i högre utsträckning fungera som en trygg arbetsmarknad. Det offentliga ska arbeta för trygga anställningar och goda arbetsvillkor inom kultursektorn i stort.

Miljöpartiet ser ett behov av att ta ett samlat grepp för att stärka kulturskaparnas villkor och att verka för den fria konsten. Pandemins konsekvenser för kultursektorn har varit förödande. Förbud mot offentliga sammankomster med fler än 50 personer har inneburit att uppdragen nästan helt försvunnit för många aktörer inom kultur- och evenemangsbranschen. Den konstnärspolitiska utredningen Konstnär – oavsett villkor? (SOU 2018:23) har redan tidigare påvisat att sektorn är sårbar och att kulturskaparnas infrastruktur och villkor måste stärkas.

Miljöpartiet i regeringen, tillsammans med C och L har agerat och avsatt totalt 80 miljoner kronor i budgeten permanent från 2021 för att kulturskapares villkor ska kunna stärkas. Detta paket för den fria konsten fördelas så att stipendier och ersättningar ökar med 43 miljoner kronor, Kulturrådets stöd till fria grupper och arrangörer förstärks med 16 miljoner kronor och fria aktörer inom bild- och formområdet tilldelas ytterligare 6 miljoner kronor. För att stärka konstnärers möjligheter på arbetsmarknaden tillförs centrumbildningarna 5 miljoner kronor och scenkonstallianserna 10 miljoner kronor.

För att långsiktigt förbättra villkoren behövs flera förändringar i våra trygghets-system. Stipendier ska vara pensionsgrundande och socialförsäkringssystemet ska anpassas för att fungera även för konstnärernas arbetssituation. Även en konstnär ska ha råd att vara sjuk eller bli förälder och kunna få en rimlig pension. De offentliga stöden till fria grupper och enskilda konstnärer behöver höjas.

Den norska modellen med en konstnärsfond, där en andel av intäkterna vid andrahandsförsäljning av äldre konst går till verksamma konstnärer, ska införas i Sverige.

Kultursektorn kan inte effektiviseras på samma sätt som övriga tjänstesektorer. Miljöpartiet vill vända trenden med urholkade stödsystem. Därför behöver stöden indexuppräknas, det vill säga räknas upp i takt med kostnadsutvecklingen i samhället, och anslagen till kulturen ökas där det behövs. Robusta institutioner med goda möjligheter till trygga anställningar är grunden i en trygg kultursektor.

Miljöpartiet har i andra sammanhang presenterat förslag för att uppnå ovanstående, bland annat med inriktningen att se över stödsystemens struktur så att den konstnärliga friheten ökar samt att investera i det fria kulturlivet genom medel till stipendier, allianserna och centrumbildningarna samt stödet till fria grupper.

Miljöpartiets inriktning är också att kultursektorn ska bli en tryggare arbetsmarknad genom att samtliga stipendier ska berättiga till socialförsäkringar och pension och vi vill se en funktion inom Försäkringskassan med specialkompetens om konstnärers och kulturarbetares sociala trygghet. Vi har också presenterat förslag som gör att små

kulturföretag kan få skattebefrielse och inrättandet av en stödfunktion inom Skatteverket för egenföretagare inom kultursektorn. Tillsammans betyder dessa förslag bättre villkor för kulturskapare och konstnärer.

Reformer för egna företagare

Sveriges kulturskapare och kreatörer skapar det kulturella innehållet i Sveriges kulturliv. Det kulturella innehållet är i sin tur kärnan i de kreativa näringarna och Sveriges kulturexport. Sveriges kulturskapare är ofta fristående aktörer vilket bidrar till ny-tänkande och innovation inom kulturlivet.

För återväxten inom kulturlivet behövs en tidsenlig konstnärspolitik. Det handlar både om att säkra den kulturella återväxten i kulturlivet samtidigt som vi stärker förutsättningarna för de kulturella och kreativa näringarna. Bland annat ersättningar och stipendier, scenkonstallianser och centrumbildningar behöver stärkas. Till detta kommer förändringar i regelverk som syftar till att göra trygghetssystemen mer träffsäkra inte bara för konstnärer utan även för den allt större grupp av människor som försörjer sig på enskilda löpande uppdrag på den moderna arbetsmarknaden, som ofta är fragmentarisk och snabbt föränderlig. Konstnärer går således i bräschen för en ny arbetsmarknad och en satsning på dem banar väg för en mer modern arbetsmarknadspolitik med mer trygghet för människor med oregelbundna anställningsförhållanden.

Regeringen och samarbetspartierna har vidtagit flera åtgärder för att stötta egenföretagare genom coronapandemin, bland annat i form av omställningsstöd, tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter och en tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader i utsatta branscher och en ny tillfällig regel som gör det möjligt för företagare att uppbära arbetslöshetsersättning samtidigt som de genomför vissa begränsade åtgärder inom sitt företag för att möjliggöra snabbare uppstart när krisen vänder.

Det behövs fler åtgärder för frilansare med eget företag när arbetstillfällena försvinner från en dag till en annan. Egenföretagarna behöver omfattas av ett system liknande det med korttidspermitteringar, alternativt kunna emotse generösa direktstöd. Det behövs en a-kassa som är anpassad efter kulturarbetares villkor, exempelvis genom en möjlighet för enskilda näringsidkare att ta enstaka uppdrag under perioder av arbetslöshet. Arbetslöshetsförsäkringen behöver ge trygghet även till dem som inte har tillsvidareanställningar, såsom egenföretagare och visstidsanställda.

Kulturkommission corona

Kulturinstitutioner och kulturverksamheter har drabbats hårt av coronapandemin. Kultur bygger på möten mellan människor och samhällets insatser för att stoppa smittspridningen har i praktiken lett till att konstnärer och kulturaktörer inte har kunnat bedriva verksamhet. Coronapandemin har även resulterat i ett ändrat publikbeteende utöver restriktionerna, vilket kan kvarstå under en lång tid framöver, även om restriktioner börjar öppnas upp.

Den kulturella infrastrukturen med verksamheter runt om i landet riskerar att försvinna, vilket i sin tur påverkar medborgares möjlighet att ta del av kultur, arbetstillfällena för kulturskapare och besöksnäring. De nationella, regionala och lokala kulturinstitutionerna drabbas hårt av minskade intäkter, vilket har negativ påverkan på den kulturella infrastrukturen, besöksnäringen och den hållbara tillväxten i hela landet. Den

fria kultursektorns, enskilda konstnärers och ideella krafterns inkomstmöjligheter har försämrats avsevärt eller upphört helt. Även kommersiella aktörer, som är av betydelse för människors möjlighet att ta del av ett brett utbud av kultur i hela landet, har drabbats och saknar helt den ekonomiska grundtrygghet som de offentliga institutionerna har genom sina huvudmän.

Ett livskraftigt kulturliv och en stabil kulturell infrastruktur över hela landet, som är tillgänglig för alla, är även en viktig del av välfärden i ett demokratiskt och hållbart samhälle. Det finns därför skäl att se över vilken inverkan coronapandemin har haft och har på kultursektorn och vilka insatser som behövs för att starta upp och utveckla kulturlivet efter pandemin. Därför ser vi ett behov av att tillsätta en kulturkommission som kan analysera och ge förslag för att inte nästa kris ska slå undan benen för kulturen som denna pandemi har gjort.

Även förebyggande insatser behövs för att kulturinstitutionerna ska kunna vara bättre rustade om en annan kris skulle inträffa. Digitaliseringen har under krisen visat sig bjuda på möjligheter men också utmaningar. Det är viktigt att se över hur digitalisering kan bidra till ett stärkt kulturutbud som når fler och är av hög kvalitet.

Deltagande i hela landet

Eftersom kulturen är något grundläggande för oss människor måste alla ges möjlighet att få uppleva den. Det innebär att kulturpolitiken ska skapa förutsättningar för alla människor – oavsett ålder, funktionsvariation, socioekonomiska faktorer eller geografisk hemvist – att ha rimliga och likvärdiga möjligheter att ta del av konst och kultur.

Ryggraden i Sveriges kulturliv, den regionala infrastrukturen med dess mångfald av museer, teatrar, scenkonstinstitutioner, bibliotek, arkiv och fria grupper, behöver stärkas genom satsningar på kultursamverkansmodellen. Kultursamverkansmodellen är en modell för statlig delfinansiering av kulturverksamheter i hela landet. Den ska stimulera nationell likvärdighet och samtidigt lämna utrymme för regional variation.

Det fria kulturlivet, små och stora arrangörer, enskilda och andra aktörer, behöver fortsatt stöd för att återväxten inom kulturen ska kunna säkras. En särskild påse pengar för smittskyddssäkra evenemang bör inrättas för att stimulera kulturproduktion under den tid av osäkerhet som ligger framför oss.

Filmsverige behöver få en omstart med hjälp av rabatter för filmproduktion, liknande dem som finns i andra länder. Under krisen står många produktioner stilla, och Sverige har en chans att under denna stiltje hämta hem produktioner och bidra till svensk återstart. Utöver de omedelbara positiva effekterna för kulturlivet och ekonomin, så skulle även det lokala näringslivet främjas i samband med att produktioner förläggs till Sverige. Reformen skulle sannolikt vara helt eller delvis självfinansierande på sikt.

Det ska finnas gott om bibliotek i hela landet. De ska vara öppna och tillgängliga i alla avseenden, till exempel genom generösa öppettider och anpassade lokaler. De samlade resurserna i det som kallas det allmänna biblioteksväsendet (offentligt finansierade bibliotek såsom folkbibliotek, länsbibliotek och universitetsbibliotek) ska så långt det är möjligt göras tillgängliga för alla. Det kan ske genom ömsesidiga utlån och utbyten och genom att digitaliserad kultur och litteratur distribueras genom internet. I biblioteken ska utbildad personal finnas, som med sin kompetens kan bistå allmänheten med vägledning vid litteratursökning, informationshantering, källkritik och digital kompetens. Miljöpartiet vill främja tillgången till bemannade bibliotek i hela landet och stärka digitalisering och samverkan i biblioteksväsendet. Miljöpartiet anser att

biblioteksersättningen ska fortsätta att öka, främst för att möjliggöra goda villkor för författare, men också för att slå vakt om legitimiteten i bibliotekens avgiftsfria utlåning.

En lagstadgad kulturskola

Kulturskolan är en värdefull och uppskattad institution i samhället. I många kommuner är det kulturskolan som bär upp det lokala kulturlivet genom sin verksamhet, sina lärare och elever. Tack vare den får många barn och unga möjlighet att utveckla sina estetiska förmågor inom till exempel musik, drama och dans. Oavsett om kulturskolan fungerar som en värdefull fritidsaktivitet eller om den är tänkt att ligga till grund för en framtida konstnärlig karriär är det viktigt att minnas att verksamheten på kulturskolan ska utgå från de ungas behov och önskemål.

En ofta omtalad företeelse är det så kallade svenska musikundret. Ofta tillskrivs kulturskolan en avgörande roll för att det framgångsrika svenska musiklivet har kunnat växa fram. Många vittnar om hur kulturskolan öppnade dörren till musicerandet. Inte sällan är det personer som inte hade musikaliskt aktiva föräldrar som har kulturskolan att tacka för det som kom att bli ett livslångt intresse och ibland en framgångsrik karriär. Politiken för kulturskolan ska bidra till att kulturskolan ska kunna odla fler kulturella uttryck på samma framgångsrika sätt. Den ökade kulturella och konstnärliga bildning som kulturskolan bidrar till är en tillgång för samhället som helhet.

Kulturskolan ska erbjuda ett brett utbud av kurser och vara tillgänglig för alla barn och unga. I dagsläget skyddas kommunernas kulturskoleverksamhet inte av nationell reglering eller lagstiftning, vilket kan betyda att de kan prioriteras bort om exempelvis kommunens ekonomi är dålig. Miljöpartiet har i regering utvecklat en nationell politik och strategi för kulturskolan.

Trots det ökade statliga bidraget till kommuner som bedriver kulturskolan är det uppenbart att kulturskolan står inför en rad utmaningar, bland annat den ekonomiska utvecklingen i spår av pandemin och svårigheten att nå nya grupper. Nu vill vi ta nästa steg och skydda kulturskolan med en ramlag som i likhet med bibliotekslagen, skulle kunna vara att tydliggöra ett antal grundläggande krav som möjliggör nationell likvärdighet och utveckling men som låter kommunerna vara fria att utforma verksamheten med utgångspunkt i lokala förhållanden.

Kulturskolan har stor betydelse inte bara för enskilda barn och unga, utan också för bildningen i samhället vilket gör den till en nationell angelägenhet.

Se över lagstiftningen kring folksamlingar

Ordningsslagen användes för att begränsa offentliga sammankomster och minska smittspridningen. Det uppstod dock vissa ologiskheter som drabbade just kultur- och evenemangsbranschen extra hårt. Vissa verksamheter fick bedrivas, andra inte. Det innebär att exempelvis djurparken Kolmården inte hade några restriktioner medan Liseberg i Göteborg inte ens fick ha öppet. Regeringen fick arbeta med undantag för att rätta till dessa variationer. Det är oerhört viktigt att skapa bättre förutsättningar för branschen som är van att hantera publik och kan göra det på ett smittsäkert sätt. Därför bör lagstiftningen ses över snarast. Det behövs en ny som är mer rättvis och träffsäker. Coronaviruset är inte den sista pandemin som kommer att drabba världen och Sverige.

Anna Sibinska (MP)

Mats Berglund (MP)

Camilla Hansén (MP)